

Zvukový súbor

[zacnime-si-s-obcianskou-vedou-enviroza_ZiKbmSQv 1.mp4](#)

Prepis

00:00:05 Moderátorka

Monitorovanie životného prostredia pomocou dobrovoľníkov je častým predmetom aktivít občianskej vedy. Slovensko má z minulosti veľa nespracovaných environmentálnych záťaží, o ktorých sa málo hovorilo, málo sa vedelo.

00:00:20 Moderátorka

Ale v prostredí pôsobia ako časovaná bomba, takže hovoriť o nich a zmapovať ich je akýmsi prvým krokom k nožnej náprave. Také niečo nie je možné

00:00:30 Moderátorka

pre jedného človeka a je veľmi ťažké aj pre štátnu organizáciu. Ale možno dosiahnuť významný pokrok s pomocou veľkého množstva miestnych dobrovoľníkov.

00:00:41 Moderátorka

A väčšinou najdôkladnejšie poznajú miesto ľudia, ktorí na ňom žijú. A deti si často všimajú ešte viac ako dospelí. Takže lokalizácia environmentálnych záťaží prostredníctvom outdoorovej hry školský projekt - ENVIRÓZA, o ktorom nám viac povie Mgr. Veronika Páříčková.

00:01:00

Enviróza je teda školský program, ktorý vznikol v roku 2013.

00:01:06

Je vo formáte outdoorovej hry.

00:01:10

Bol vyvinutý za účelom získavania a šírenia informácií o environmentálnych záťažiach.

00:01:17

Enviróza bola inšpirovaná "geocachingom", kde teda ľudia môžu chodiť na pekné zaujímavé miesta a hľadať nejaké poklady.

00:01:26

Ale v Enviróze

00:01:28

sa teda nehľadajú poklady, ale hľadajú sa environmentálne záťaže.

00:01:33

Tento školský program mal 3 také hlavné kroky: 1.krok bol hľadať tieto environmentálne záťaže, 2.krok bol určovať ich v teréne a 3.krok bolo skórovať, čiže žiaci za splnenie týchto krokov získali nejaké body alebo skórovali, teda bola to bodovacia súťaž.

00:01:55

Enviroza je určená pre žiakov 2. stupňa základných škôl a pre stredné školy, lebo tá tematika environmentálnych záťaží je taká náročnejšia, a takisto, ako už bolo viackrát spomenuté, sme chceli osloviť viac aj tie vyššie ročníky škôl a hlavne stredné školy.

00:02:15

Je to webová stránka, kde si škola vytvorila svoj profil a vytvorila si hráčsku skupinu zo žiakov celej školy. Nemuselo to byť z jednej triedy.

00:02:27

Potom si žiaci spolu s učiteľom vybrali nejakú environmentálnu záťaž, ktorá je v ich okolí, a o tejto environmentálnej záťaži tam boli nejaké informácie. Mali tam GPS súradnice, takže prostredníctvom GPS alebo smartfónu túto záťaž v teréne išli hľadať. Mali o nej získať určité informácie, ktoré boli vopred určené.

00:02:54

Išli teda žiaci s učiteľom do terénu. Zistili tam informácie o environmentálnej záťaži. Ako vyzerá, aká je veľká, kde sa nachádza, či je v blízkosti nejaké chránené územie.

00:03:08

Nejaký vodný tok, ktorý by to mohlo ovplyvniť, a či je tam nejaké znečistenie. Všetky tieto informácie si v teréne zaznačili do vopred vytlačeného hárku. Ale takisto mali túto environmentálnu záťaž samozrejme aj nafotiť.

00:03:25

Ideálne z rôznych uhlov, aby sme získali, aj keď tam teda nie sme, čo najpresnejšiu predstavu, ako to na tej lokalite vyzerá.

00:03:34

A keď sa s týmito získanými informáciami vrátili do triedy, tak vyplnili online formulár, kde zadali všetky získané informácie.

00:03:45

Prečo sme vlastne túto hru vyvinuli? Tak hlavný dôvod bolo to, že týchto záťaží máme na Slovensku niekoľko 1000.

00:03:53

A sú uvedené v informačnom systéme environmentálnych záťaží.

00:03:59

Odborníkov na Slovensku na environmentálne záťaže samozrejme nie je niekoľko 1000, ani niekoľko 100, takže nie je fyzicky možné, aby oni tieto lokality chodili pravidelne kontrolovať a pozerať, či sa tam niečo zmenilo.

00:04:12

Takže títo žiaci spolu so svojimi učiteľmi sú ako keby takou predĺženou rukou týchto vedcov a odborníkov, a získavajú aktuálne informácie z terénu.

00:04:24

Tým, že vlastne oni tú záťaž nafotili, napísali o nej tieto informácie, napísali o nej nejaké svoje vyjadrenie, tak naši kolegovia, odborníci na environmentálne záťaž zísкали prehľad, čo sa s tou lokalitou deje.

00:04:42

Táto školská hra v podstate trvala vždy 1 školský rok. Každé kolo bolo od septembra do júna, kedy žiaci získavali informácie a nahrávali do systému údaje, a vždy na konci školského roka naši kolegovia-

00:04:54

-odborníci na environmentálne záťaž si tieto údaje prechádzali, pozerali si fotky, čítali si vyjadrenia týchto žiakov. Keď mali nejaké nejasnosti, tak napríklad tých žiakov kontaktovali, aby si ozrejmili informácie, a keď bolo treba, tak vždy teda na konci školského roka išli do terénu také sporné lokality pozrieť a zistiť, že teda naozaj sa tam niečo zmenilo, čo by bolo potrebné zaznamenať.

00:05:23

Žiaci popri týchto potulkách mali možnosť aj objaviť nové environmentálne záťaž.

00:05:31

Nie vždy boli naozaj nové. Niekedy to bolo tak, že žiaci si mysleli, že objavili nejakú novú skládku odpadu, ktorá ešte nebola zaznamenaná v systéme. Ale niekedy sa naozaj stalo, že objavili nejakú úplne novú lokalitu, ktorá doteraz nebola zaznamenaná. Takže týmto nám naozaj pomáhali.

00:05:53

Okrem tohto mapovania sme vždy mali v Enviróze aj nejaké sprievodné súťaže. Tie boli zamerané skôr na to, aby žiaci viac šírili povedomie o týchto environmentálnych záťažach.

00:06:04

Takže mali sme napríklad súťaž "Scifi", kde mohli napísať scifi príbeh, že ako si predstavujú život bez environmentálnych záťaž. Ďalej bola súťaž "Infoška", kde mali zorganizovať nejakú informačnú aktivitu.

00:06:18

Či už to bola nástenka, alebo nejaká krátka prednáška napríklad na obecnom úrade, alebo pre svojich spolužiakov z iných ročníkov.

00:06:27

A potom sme mali súťaž "Fotozáťaž" - fotografickú súťaž, kde vždy robili fotky na nejakú zaujímavú tému.

00:06:40

Možno aj z celého Slovenska, či sa dozvedeli, že tých záťaží, ktoré oni pomohli lokalizovať, či s nimi niekto z majiteľov alebo štát naďalej niečo robí, likviduje ich.

00:06:50

Tak informácie, ktoré žiaci získavali, fotografie ktoré nafotili, a ich osobné vyjadrenia o tej lokalite sa vlastne na konci školského roka premietli do informačného systému environmentálnych záťaží, kde bola taká samostatná kolónka, že tieto informácie získali žiaci zo školského programu Enviróza.

00:07:10

Takže tam, kde žiaci priamo videli, že to, čo oni získali na tej lokalite, sa teda zobrazí v tom informačnom systéme environmentálnych záťaží.

00:07:18

Také priame informácie, že či sa s tou lokalitou niečo robí od nás nezískavali, to už si mohli

00:07:24

dohľadať potom oni sami v tom informačnom systéme.

00:07:27

Tým, že tie informácie boli prepojené, tak vlastne aj tých žiakov to tam presmerovalo a vedeli sa tam aj oni zorientovať.

00:07:34

Vždy na konci školského roka bola vydaná aj záverečná správa o tomto školskom programe, takže tam vždy títo žiaci vedeli prečítať, že koľko záťaží sa zmapovalo. Ktorá skupina zmapovala najviac záťaží, ktorá skupina vyhrala tú súťaž.

00:07:50

Či tie skupiny objavili nejaké nové záťaže, a či teda to boli naozaj tie nové záťaže, ktoré potom tí naši kolegovia odborníci uznali, že sú teda právoplatné nové záťaže.

00:08:03

Takto tí žiaci získavali takú spätnú väzbu o tých získaných informáciách.

00:08:15 Moderátorka

Ešte by som sa chcela spýtať že čo bola cena, keď vyhrali?

00:08:20

Tak tým, že to bola bodovacia súťaž, tak samozrejme ich úlohou bolo získať čo najviac bodov, alebo v podstate sa to dalo rovnať tomu, že najviac bodov znamenalo, že najviac záťaží zmapovali a chceli sme ich motivovať, aby sa do tej súťaže zapojili. Výhry boli také zaujímavé.

00:08:42

Boli to zážitkové ceny a boli to celodenné exkurzie pre celý ten kolektív. Niekedy tam išli tí čo mapovali záťaž, plus ešte mohli zavolať spolužiakov. Bolo to teda pre takú celú triedu, pre tých 30 až 40 žiakov.

00:08:58

My sme im hradili dopravu, všetky vstupné, stravu.

00:09:05

Tie exkurzie boli vždy rozdelené na 2 časti. 1. časť bola venovaná nejakej zaujímavej lokalite environmentálnej záťaže a 2. časť bolo nejaké zaujímavé prírodné alebo kultúrne miesto.

00:09:18

Okrem toho všetci a všetky zapojené hrácke skupiny na konci školského roka dostali poďakovanie za pomoc pri riešení problematiky environmentálnych záťaží.

00:09:30

Na začiatku sme im to posielali my, a potom si to mohli žiaci alebo učiteľ stiahnuť v rámci tej stránky a každému žiakovi presne na meno vygenerovať.

00:09:42 Moderátorka

Zaregistrovali ste napríklad zmenu postojov žiakov k svojmu okoliu?

00:09:47 Moderátorka

Máte od nich nejaké informácie alebo boli ste nimi v kontakte? Napríklad na tých exkurziách?

00:09:54

Tak na tie exkurzie sme samozrejme s nimi chodili, a všimli sme si, že už majú viac informácií, keď sme chodili na tie lokality environmentálnych záťaží. A takisto aj z tých sprievodných aktivít, hlavne v tej "Infoške", z ktorej oni potom písali také krátke správy, tak tam sme videli, že si museli túto tematiku trochu naštudovať. Chceli napríklad urobiť tú nástenku, alebo zorganizovať nejakú prednášku na škole, tak sme videli, že sa

00:10:24

do tejto problematiky hlbšie dostali. Takisto v poslednej dobe sa Enviróza realizuje už iba formou fotografickej súťaže "Fotozáťaž".

00:10:36

A taká pikoška, že som si všimla napríklad, keď sme to zdieľali na facebooku, tak to zdieľalo mesto Sered' a vyzývali tam ľudí, že zapojte sa do tejto súťaže, aby ste informovali o halde čo tu máme v okolí. Takto aby ste poukázali na ten problém čo máme v okolí svojho mesta, aby sa to už začalo riešiť.

00:10:59 Moderátorka

Všímate si, že by sa to naozaj viac riešilo, keď sa to takto verejne predostrie?

00:11:05

Tak ako všímam si, že je dosť veľká aktivita z Ministerstva životného prostredia, že pán Budaj dostatočne problematiku propaguje. Sú rôzne šoty v rozhlase a v rádiách.

00:11:20

Dosť veľký tlak je aj na to východné Slovensko. Tam sa obyvatelia sami ozývajú. Takže dostáva sa to do povedomia, ale tým, že riešenie tohto problému je tak finančne náročné, že to nie je záležitosť niekoľkých mesiacov, tak myslím si, že je to teda na niekoľko rokov. Ale hovorí sa o tom viac.

00:11:41

Dúfam, že sa to bude aj viac tak akčnejšie riešiť a tie záťaže sa budú odstraňovať.

00:11:46

Nevyberali sme len záťaže z toho množstva balíka záťaží, kde by hrozilo pre deti nebezpečenstvo, ale museli sme dôkladne zvážiť práve tú bezpečnosť, aby sme ich neposielali na lokality, kde im hrozí nejaký pád alebo vyslovene nejaké poškodenie zdravia v dôsledku chemikálií.

00:12:15

Takže naozaj boli veľmi precízne vybrané tie lokality, na ktoré deti chodili. A možno si viacerí aj povedia, že prečo posielame deti na nebezpečné územia. V rámci informačných a metodických dní, ktoré sme mali pre učiteľov, tak sme im vysvetľovali: čo je lepšie, keď sa deti budú hrať na takých územiach bez toho, aby vedeli, aké nebezpečenstvo im tam hrozí, alebo keď dopredu budú informované, že kam idú, a

00:12:44

aké sú tam nástrahy a nebezpečenstvá. Takže aj toto bol dôvod, lebo naozaj kolegovia - naši odborníci na envirozáťaže nám ukázali fotku,

00:12:52

ako sa deti hrajú v pesticídnych skladoch, a kde otvárajú tie nádoby na chemikálie, kde majú hojdačky, pneumatiky, bunkre si tam robia, takže naozaj strašidelný obrázok. A to nám dalo takú ako vieru a silu

00:13:14

ísť do toho projektu napriek tomu, že tam bolo viacero otáznikov, či je to bezpečné, či to nie je veľmi ťažká téma, ale zostalo v nás také presvedčenie, že má to význam, keď už, tak aspoň informovať tých žiakov a deti, že sú aj takéto nebezpečné miesta v ich okolí, aby o nich vedeli.

00:13:34 Moderátorka

Keď sa do projektu zapoja, darí sa ich udržať? Zúčastňujú sa opakovane?

00:13:39

Enviróza je taká špecifická tým, že vlastne oni mohli ísť na tie lokality iba raz. Takže keď už sa raz škola zapojila, a dajme tomu si vyčerpali vo svojom okolí lokality environmentálnych záťaží, ktoré mohli mapovať,

00:13:53

tak v podstate sa už nemali ako zapojiť. Jedine, že by šli ďalej, čo by znamenalo, že by si museli ako škola prenajať, dajme tomu autobus alebo ísť verejnou dopravou. Takže tie prvé školské roky 2013/2014 a 2014/2015 bol taký veľký boom.

00:14:11

Tam sa zapojilo pomerne dosť škôl, mapovali. Naozaj sme videli, že medzi sebou súťažia o tie body, že ktorá škola teda vyhrá?

00:14:20

A potom tie aktívne školy vyčerpali ten svoj potenciál.

00:14:24

Čo sa dalo povedať.

00:14:26

A žiaľbohu potom nastal taký útlm, ktorý sa nám už nepodarilo až tak vykryť.

00:14:35

Pred dvoma rokmi sme prehodnotili Envirózu, a zistili sme, že tým, že už od toho začiatku spustenia projektu prešlo 5-6 rokov, tak aj na tých školách sa tí žiaci obmenili.

00:14:50

Tak sme vymysleli

00:14:53

Takú novšiu variantu, že školy, ktoré už tie záťaže zmapovali, môžu ísť na tie lokality nanovo.

00:15:00

Keďže sú tam noví žiaci, niekedy aj noví učitelia, takisto tie lokality sa zmenili.

00:15:05

A napriek tomu, že mohli ísť znovu na tie lokality, sa nám už ten záujem tak nepodarilo vzbudiť u tých škôl.

00:15:14

Čo sme mali také spätné väzby, tak veľa učiteľov nám hovorilo, že je to o náročná téma. Nie je taká príťažlivá, napríklad ako nejaká ochrana lesov, recyklácia odpadu,

00:15:30

klimatická zmena, o ktorej sa teraz hovorí. Tieto environmentálne záťaže nemajú až také meno a taký "cveng".

00:15:38

A takisto sme mali spätnú väzbu, že je to trošku náročnejšie.

00:15:44

Mali sme k tomuto programu sériu metodických dní, kde sme učiteľom presne vysvetľovali tento postup, ako sa majú prihlásiť na tú webstránku, ako tam majú pracovať. Tým, že tá hra má 3 kroky,

00:16:01

musia pracovať v teréne, aj v triede a získavať údaje. Učiteľia nám hovorili, že je to trochu náročnejšie. Naozaj tí zapálení učiteľia si boli schopní naštudovať veci, dostať sa do toho systému,

00:16:17

premýšľať si to a motivovať tých žiakov. Ale častokrát tých nových učiteľov, ktorí sa do našich aktivít nezapájajú vôbec, sme nevedeli motivovať ani na tých metodických dňoch, kde sme im to osobne vysvetlili.

00:16:31

Takže toto bol taký problém s tou Envirózou

00:16:36

V podstate posledné roky sme už realizovali len tie sprievodné súťaže. Mali sme ešte sprievodnú súťaž "Aktivuj sa", kde žiaci mohli vyzbierať vo svojom okolí odpad, mohli osloviť obec, aby im pomohla so zabezpečením kontajnera alebo nejakých pomôcok.

00:16:55

A mali sme ešte fotografickú súťaž, do ktorej sa nám

00:16:59

začalo zapájať viac a viac žiakov.

00:17:03 Moderátorka

Čo by ste poradili ľuďom, ktorí by chceli realizovať projekt podobného typu? Možno nie až takého veľkého rozsahu, ale

00:17:10

projekt so zapojením verejnosti, realizovať ho, no inom odbore? Čo je kľúčom k úspechu?

00:17:17

Tak my sme to s kolegyňou presne rozdiskutovali, tak určite treba mať dobrý tím ľudí ako my.

00:17:25

Máme výhodu v tom, že máme kolegov odborníkov, ktorí sú aj grafici, aj informatici, máme tu kolegyňu, ktorá nám pomáha s jazykovými korektúrami.

00:17:36

Takže keď to má byť taký komplexnejší projekt, tak treba mať asi takú rôznorodosť medzi ľuďmi, ktorí vám vedia pomôcť, lebo však nikto nevie všetko.

00:17:45

Potom sme zistili, že treba, aby to bolo čo najjednoduchšie. Enviróza sa nám už nezdá zložitá, lebo ten systém poznáme, ale naozaj od tých nových učiteľov sme dostali spätnú väzbu, že je to náročné, že oni teda nemajú toľko času, aby si to všetko študovali. Čo sa týka tej registrácie web stránky,

00:18:07

potom treba ísť so žiakmi do terénu, zase pracovať s počítačom, takže

00:18:12

tie projekty by mali byť čo najjednoduchšie. Človek príde do terénu, naozaj odfoťí nejakú rastlinku a pošle fotku, že toto som našiel. Zistil som, že je to ten a ten druh, rastie na takom stanovišti.

00:18:24

Takže toto sa nám osvedčilo, asi mať dobrý tím ľudí, a aby to bolo čo najjednoduchšie. Potom treba s tým neustále pracovať. Tým, že aj Enviróza vznikla v roku 2013, kde bol nejaký tím ľudí ktorý ju vytvoril,

00:18:40

potom sa tomu venovali ďalší ľudia, a ďalší ľudia, a v podstate za tie roky existencie tam bola dosť veľká fluktuácia ľudí, ktorí sa Enviróze venovali. Tak naozaj je dobré, že keď sa tomu asi venuje 1 človek. Ale treba sa tomu naozaj venovať, treba komunikovať s tými ľuďmi, oslovovať, propagovať, to.

00:19:02

odpovedať na maily a vymýšľať nejaké novinky, aby to nestagnovalo, aby to stále pre tých ľudí bolo prítiažlivé. Treba tomu proste venovať dosť času, aby to potom tak nešlo do útlmu a do stratena.

00:19:20 Moderátorka

Ďakujem veľmi pekne, želám veľa úspechov pri zapájaní občanov do takýchto projektov.

00:19:25

Ďakujem.